

- reportasjleder: Jon Magne Lund
- kulturredaktør: Olav Egil Aune
- kultur@vl.no
- tips til avdelingen: 22 310 389
- flere nyheter på vl.no/kultur

kultur

Dikter tøffere jentehelter

De har ei høne å plukke med fantasy-sjangeren, og ei hulder eller flere å presentere, de to venninnene som debutterer på likt.

Marianne Lystrup
marianne.lystrup@vl.no 22 310 436

Odinsbarn heter boka til Siri Pettersen. *Hulder* har Tonje Tornes kalt sin. Begge har de planlagt at dette skal bli en trilogi.

Fantasy er sjangeren de har valgt seg, men bøkene er svært ulike. For mens Tornes tar oss med til et kjent sted i Norge, og presenterer oss for et nokså vanlig ungdomsskolemiljø, dikter Pettersen opp hele sitt univers. Faktisk er det bare ett menneske i boka hennes, som ellers består av ymse andre slags skapninger. Siden alle de andre har hale, er det som forventet at mennesket bobles som *Halelaus*.

— *Hvordan bar dere det nå?*
Siri Pettersen: Det er like skummelt som det er herlig. **Tonje Tornes:** Jeg er glad, euforisk, nervøs, redd og sårbar. Har onks så lenge å fortelle denne historien.

Det er dagen etter Siris lansejingsfest, og Tonje kommer rett fra møte med en hel skoleklasse. Begge er litt over år alt som har skjedd, og som kanskje vil skje. — *Hvordan bar skriveprosessen vært?*

Tonje: Jeg kan takke Lånekassen for at jeg fikk skrevet boka. Som nyutdannet frilansarbeider med studielån til 6,9 prosent rente, var livet vanskelig. Men så fikk jeg tips om at jeg kunne fryse studielånet ved å ta

opp igjen fag, og meldte meg til kulturstudier. Under en forelesning om sjamanisme, fikk jeg inspirasjon til å skrive noe om mennesker som har overnaturlige evner. Selve skrivningen har krevd flere år med beinhard disiplin. Hver kveld etter at unge- ne har lagt seg, har jeg tvunget meg til å skrive, og i alle helger. På slutten har jeg knapt hatt fri en eneste dag, og har prøvd å trøste meg med at sosialt liv er oppskrytt!

Siri: Jeg har alltid visst at jeg skulle skrive bok, det var bare spørsmål om når. Og for ti år siden planla jeg boka. Siden har jeg skrevet litt nå og da, men på slutten fikk jeg permisjon fra jobben for å kunne fullføre. Jeg er nemlig så heldig at jeg jobber i et firma som har følgende visjon: Vi skal lage verdens beste arbeidsplass!

Hjelpeløse jenter. De to forfatterne er ganske samstemte i sin analyse av fantasy-sjangeren. De opplever for eksempel moderne, amerikansk fantasy som ganske oppskriftspreget, og i vampyrserien *True Blood* spekulerer det i at jenter har lyst til å bli reddet. — *Har ikke jenter lyst til å bli reddet?*

Tonje: Hvis store deler av kulturen forteller dem at de har det, så blir det kanskje sånn. Og det er klart at man kunne dromme om en situasjon der man bare sitter der og venter, uten å si

... og så kommer folk til å valfarte til Sirdal og bo på Tonje Tornes hotell og besøke Tonje Tornes Visiting Centre... De to debutantene Tornes og Pettersen ler godt ved tanken på mulig giga-suksess.

Tonje Tornes og Siri Pettersen kjenner hverandre fra tegneseriemiljøet, og har faktisk laget en tegneserie sammen, men begge ble overrasket da de oppdaget at den andre også drev og skrev bok — om hulder.

er så tafatt. Hun framstilles så utrolig hjelpeløs. Jeg synes ikke det er artig å lese om hjelpeløse karakterer. Og i vampyrserien *True Blood* spekulerer det i at jenter har lyst til å bli reddet. — *Har ikke jenter lyst til å bli reddet?*

Tonje: Hvis store deler av kulturen forteller dem at de har det, så blir det kanskje sånn. Og det er klart at man kunne dromme om en situasjon der man bare sitter der og venter, uten å si

ett ord, og så kommer den kjekke helten og velger akkurat deg, og sier at han elsker bare deg i hele verden. Det kjipe er bare at det skjer ikke!

Siri: Det virker som om forfatteren skaper en tom og hjelpeløs karakter som et hull man kan putte toffe ting rundt. Og så håper de at jentene skal like å identifisere seg med denne. I boka mi er det i hvert fall *han* som er den vilde, og *hun* som er den litt mer siviliserte. Kanskje

det er et tegn i tiden... For meg handler dette om ansvarliggjøring av mennesker. Jeg har ikke tro på at vi skal la oss lede av den ultimate autoritet som sitter på alle svarene og tar alt ansvaret. Vi må alle ta ansvar for livene våre og valgene vi vi. Trenger gode historier til å minne oss om at det er mulig å bekjempe ondskap.

Rollspill. Kanskje er det bakgrunn i tegnesier, særlig de

I MORGEN KAN DU...

... høre 3000 år gammel lyd i Fagerborg kirke. Bronselurene finnes bare i Norden, nøyaktig hva de har blitt brukt til er ukjent og i over 3.000 år har ingen hørt hvordan de lyder. Men nå blir det konsert med rekonstruert lur fra bronsealderen i Fagerborg kirke. Gaute Vikdal (lur og trombone) og Ørjan Horn Johansen (orgel) spiller konserten *Orgelmiks med bronselur* i forbindelse med Fagerborg og jellfestival. — Her vil publikum få høre lyd som har vært tapt i flere tusen år, derfor blir dette en ekstra spennende og historisk konsertopplevelse, sier festningsjefene Lars Notto Birkeland og Gjermund Brenne. Komponist Bjørn Andor Drage har skrevet et verk *Hågbartskvad* spesielt til bronseluren.

LARS FYLDAL

ÆRESPRIS TIL ANNE BORG
Kulturrådets ærespris 2013 går til tidligere danser, ballettsjef og rektor ved Statens balletthøgskole, **Anne Borg**. Prisen går til en person som har gjort «en innsats av vesentlig betydning for norsk kunst- og kulturliv». Prisen er på 600.000 kroner samt en æresprisstatuett, en løve i bronse av billedhugger Elena Engelsen.

Anne Borg har fått Kulturrådets ærespris.

PRIX ITALIA TIL FRIKAR-HALLGRIM

Koreograf **Hallgrim Hansegård** fikk i går solvprisen i kategorien «Performing Arts» under den 65. Prix Italia, verdens mest prestisjefylte TV-konkurranse. Prisen får han for dansefilmen *8 moter*, laget sammen med NRK og Kringkastingsorkesteret. Juryen beskriver bidraget som «En original idé som krysser kulturelle barrierer av kultur og språk gjennom musikk og dans. En modell til etterfølgelse og utvikling.»

«Det er utrolig morsomt at denne sprø ideen blir lagt merke til internasjonalt, sa Hallgrim Hansegård etter at han fikk ble priset i Prix Italia. Foto: Lars O. Fjyldal

FANTASY

Siri Pettersen
Ravneringene, bok 1, Odinsbarn
Gyldendal

Tonje Tornes
Kire, bok 1, Hulder
Gyldendal

om superhelter, sci-fi og fantasy som har gjort disse jentene så beviste på dette. Dessuten har de spilt mye rollespill. De er også naturligvis veldig oppvakt på språk.

Tonje: Jeg grunnet lenge på hvordan jeg kunne gi den kvinnelige hovedkarakteren min, Flora, et spesielt språk. Hvordan snakker en hulder i dag, lik-som? Jeg prøvde meg på litt av hvert, og lette i gammelnorsk og

«I boka mi er det hun som er den vilde, og han som er den litt mer siviliserte. Kanskje det er et tegn i tiden...»
Siri Pettersen

nynorsk, men fikk ikke skikkelig sving på det før jeg tilfeldigvis kom over Petter Skjervens *Nostalgitisk ordbok*. Der fant jeg sånne halvgamle, litt rare ord som beffipet, bollefrø og kummerlig. **Siri:** Folk har spurt meg om jeg har funnet på ord til boka mi, og det har jeg, men jeg har også tatt for meg av uttrykk som vi har i nordnorske dialekter. Vi snakker om å *peive*, som er noe annet enn å veive, og om å *grymne*, som vi bruker om å vasse i djup snø der hvor jeg kommer fra, i Finnsnes, litt sør for Tromsø, der karret svinger. Det at universet til hovedpersonen min, Hirka, ikke rommer et helvete, men noe de kaller Slokna, er også nøyve gjennomtenkt. Jeg fant på det ordet. Dette er en

av fordelene med fantasy: Ved å presentere noe ukjent, slipper man unna alle fordommene, fordi ingen har hørt om det før.

Tonje: For meg var det viktig å gi historien en konkret adresse. Derfor foregår handlingen i Sirdal. Det er et område jeg kjenner godt, fordi svigerforeldrene mine har hytte der. Det er trolsk og flott, særlig nederst i dalen, der ruver fjellene skikkelig, solen forsvinner fort og man forstår lett at her er det noen andre enn meg som bestemmer. Masse myter har de også. Jeg håper sirdolene synes det er greit at jeg har lagt handlingen til dalen deres. Noen som har lest boka mi har allerede sagt at de er blitt fascinert og fått lyst til å reise dit.

Siri: Du skal se at det snart blir en valfarting til Sirdal!

Tonje Tornes Candy. Venninnene ler, og det tar helt av med kreative forslag til hva som kan bli følgende: *Tonje Tornes hotell*, *Tonje Tornes Visiting Centre*, der de kan selge *Tonje Tornes Candy*. Men hvorfor ikke? Alle store forfattere har en gang vært debutanter. Og disse to har fått forlaget sitt med på å lansere en trilogi for første bok er ute.

— *Hvor langt er dere kommet med de neste bøkene?*

Siri: Jeg har ikke skrevet ett ord ennå. Men jeg har planlagt de to neste, så jeg vet hva som skal skje. Har et digert ark på veggen hjemme, der jeg har plottet inn alle scenene, så jeg får det til å henge sammen. Det er bare å skrive det ut.

Tonje: Jeg er i gang. Men det går seint. Jeg kvier meg for bok nummer to, for det som skal skje der, er så dystert.

— *Du har vel egentlig tatt et langt sprang fra din oppvekt i et godt, kristent hjem med Edle og Rune Larsen til foreldre over i bulderbeimen?*

Tonje: Boka mi er dedikert til min far, for det er han som har lært meg å bli glad i eventyr og myter. Da jeg var liten, tok han meg på fanget og sa: «Nå skal du få høre et eventyr om en prinsesse som heter Tonje». Og så fant han på, og fortalte, og alle de snille var noen vi kjente. Dette har vært utrolig viktig for meg, så nå gjør jeg naturligvis det samme. Tar sønnen min på fanget og sier: Nå skal du få høre en historie om Ridder Askild...»

Fantasy skaper leseløver

LESETOPPEN

Rick Riordan har skrevet ungdomsseriene *Percy Jackson og Kanekronen* som er mye lest også i Norge. Han ble i 2011 kåret til årets beste barnebokforfatter i USA.

Michael Grant er pseudonym for den amerikanske forfatteren Michael Reynolds. Hans spenningsserien for ungdom, *Gone* er også mye lest her i landet.

John Stephens er en amerikansk forfatter som tidligere har jobbet med TV-serier. Han har skrevet *Smaragdslaset*.

Andre forfattere på Bokhandlerforeningens liste over årets mest solgte fantasybøker:
Christopher Paolini
Eragons guide til Alagasia
Cassandra Claire
Skyggejegerne
J. K. Rowling
Harry Potter

Potter har alt. Selv om ungdom selvfølgelig krysser disse kjønnsgrensene, ser hun at forlagene styrer bøkene etter kjønn. Likevel leses de aller største seriene av alle: Sagen om is og ild (Game of Thrones), Ringenes Herre og Harry Potter.

— Grunnen til at Potter treffer så godt, er at den har alt, på samme måte som Ringenes Herre-trilogien. Skribenten og litteraturviteren jobber nå som faglærer ved Lister videregående skole. Krug Aase har arbeidet mest innenfor fantasy- og science fiction-sjangerne, med nordisk ungdomslitteratur som forskningsfelt.

Arne Guttormsen
arne.guttormsen@vl.no 22 310 392

Fantasylesning åpner ikke nødvendigvis for annen litteratur, mener leseforsker **Margaretha Krug Aase**. Hun tror mange fortsetter med å lese mer fantasy og kanskje science fiction.

— Fantasy er ofte mer lesevennlige enn seriøse romaner. Du kan ikke lese feil, eller tolke feil slik man kan gjøre i skolesammenheng. Her er det rein leselyst. Jeg tror det er en kjærlighet som kommer til å være livet ut, sier hun. — Men all lesing er bra. Det er derfor jeg anbefaler elevene å begynne med fantasi, da blir det ofte lettere å lese annet seimere, sier hun.

Deler etter kjønn. Selv om gutter og jenter leser på tvers av kategorier, deler mye av fantasylitteraturen seg etter kjønn.

— Det jenter leser dreier seg mer om romantikk som i Twilight-sagaen. Den har både vampyrer og overnaturlige elementer, men hovedhistorien handler om kjærlighet og det menneskelige samspeillet der jenter må klare å forholde seg til andre mennesker. Guttebøkene handler mer om heltens strevsomme reise, eller at de må overvinne noe i den store verden som er utenfor seg selv, sier Krug Aase.

Stephanie Meyers med Twilight-sagen ser ut til å treffe uansett hva hun gjør. Men Twilight-fenomenet er likevel ikke like stort.

Selv om Game of Thrones strengt tatt er voksenbøker, leses de fra tiende klasse og oppover. Slik Ringenes Herre også var voksenlitteratur. Harry Potter leses av alle, også voksne. De bøker som leses mest utover disse, er oversatt amerikansk fantasylitteratur.

Mye godt norsk. Krug Aase nevner flere norske fantasyforfattere som Thore Hansen, Bjørn Andreas Bull-Hansen, Silje Frøtheim og Gro Dahle som også har skrevet noe fantasy. — Det er mye god norsk fantasy, som for eksempel Kristine Tøftes *Songen om Eirabru* som er basert på norrøn mytologi. Jeg liker at nye forfattere bruker norrøn mytologi. Da lærer man også noe om vår kultur. Dessuten trenger vi flere debutanter.